

Hodnocení kvality života

Kvalita života

Podle Maslowovy teorie je kvalita života o potřebách, jejich uspokojování, o hodnotách, o individuálních žebříčcích hodnot, tato teorie je úzce spojena s teoriemi motivace. Každý člověk má své potřeby různě rozvinuté, každý více či méně upřednostňuje něco jiného. (Maslow, 1970)

Kvalita života je spojována s vysokou úrovní spokojenosti s prací, fyzickým a duševním zdravím, vyhlídkou na delší život a celkovým pocitem zdraví. (Dvořáková, 2006)

Payne (2005) :produkt souhry sociálních, zdravotních, ekonomických a environmentálních podmínek, ovlivňujících rozvoj lidí.

Kvalita života jednotlivce

Makro-rovina - mapuje otázky kvality života velkých společenských celků (země, kontinentu)

Mezo-rovina - mapuje otázky kvality života v malých sociálních skupinách (škola, pracoviště, léčebny apod.)

Osobní (personální) rovina - mapuje otázky kvality života jednotlivce

Měření kvality života

- 1) Materiální období – pomocí HDP
- 2) Sociální období – pomocí ekonomických a sociálních ukazatelů
 - 1970 - Physical Quality Life Index (PQLI)
 - 1972 – Gross National Happiness (GNH)
 - 1972 – Measure of Economics Welfare (MEW)
 - 1982 – OECD – List of Social Indicators
 - 1986 – Index of Social Health (ISH)
 - 1990 – Human Development Index (HDI) – index lidského rozvoje

Měření kvality života

1) Materiální období – měřené ekonomickými ukazateli

1930 – HDP - hrubá domácí produkce přepočtená na osobu

Sociální období

- **PQLI - Physical Quality of Life Index** (1970) – Index fyzické kvality života. Určený především pro rozvojové země. Zaměřený na sledování úmrtnosti dětí, střední délky života a gramotnosti osob
- **GNH - Gross National Happiness** (1972) – ukazatel hrubého národního štěstí, měří kvalitu života a sociální pokrok se zaměřením na nemateriální aspekty života
- **MEW – Measure of Economic Welfare** (1972) - Míra ekonomického blahobytu. Mícelkové národní produkce upravená o ukazatele využití volného času a stínové ekonomiky. Je známá také jako čistý ekonomický blahobyt.

Sociální období

- **OECD List of Social Indicators (1982)** – sociální indikátory (objektivní i subjektivní)
- **ISH - Index of Social Health (1986)** – Index sociálního zdraví – založen na kombinaci 16 sociálních ukazatelů
- **HDI – Human Development Index (1990)** – Index lidského rozvoje

3) Globální období - pomocí ekonomických, sociálních a environmentálních ukazatelů

1995 – Index kvality života – Quality of Life Index

1995 – Genuine Progress Indicator (GPI)

1997 – Human Poverty Index (HPI) – Index lidské chudoby

1997 – Index of social Progress (ISP)

1998 – Index of Economic Well-Being (IEWB)

1998 – Index of Living Standards (ILS)

Globální období

- **QOL - Quality of Life Index (1995)** – Index kvality života. Je založený na propojení subjektivního vnímání kvality života. Zahrnuje devět indikátorů kvality života – zdraví, rodinný život, společenský život, materiální podmínky života, politická stabilita a bezpečí, přírodní podmínky, politická svoboda a jistota zaměstnání
- **GPI – Genuine Progress Indicator (1995)** – Index skutečného růstu. Tzv. ryzí ukazatel pokroku, barometr stavu ekonomiky, přesnější než HDP
- **HPI - Human Poverty Index (1997)** – Index lidské chudoby

Globální období

- **ISO – Index of Social Progress (1997)** – Index sociálního pokroku. Slouží k identifikaci přiměřenosti systému sociálního zabezpečení v dané zemi a hodnotí pokrok při poskytování základních sociálních a materiálních potřeb populace. Skládá se ze 46 sociálních ukazatelů rozdělených do 10 skupin.
- **IEWB – Index of Economic Well-being (1998)** – Index ekonomického blahobytu- složen ze čtyř složek – úroveň průměrné spotřeby, souhrnná akumulace výrobních zásob, nerovnost v rozdělování příjmů, nejistota v očekávání budoucích příjmů.
- **ILS - Index of Living Standards (1998)** – Index životních standardů. Složen z osmi ukazatelů, které jsou zaměřeny na sledování domácností a jejich životních podmínek

Index lidského rozvoje (*Human development index, HDI*) je pokus o vyjádření kvality lidského života, za pomoci porovnání údajů o chudobě, gramotnosti, vzdělání, střední délky života, porodnosti a dalších faktorů, který vypracovává Organizace spojených národů (OSN). Používá se pro měření potenciální sociální prosperity. Index vymyslel v roce 1990 pákistánský ekonom Mahbub al Hak a od roku 1993 jej OSN používá ve své každoroční zprávě.

Výsledky měření kvality života na základě HDI jsou od roku 1990 každoročně zveřejňovány ve statistické publikaci „Zpráva o lidském rozvoji“ (Human Development Report), která je každoročně vydávána pod záštitou Rozvojového programu OSN (UNDP – United Nations Development Programme).

Faktory určující HDI

Od roku 2010 zahrnuje následující faktory:

- délka života a úroveň zdravotní péče: předpokládané vůči dalšímu potenciálnímu rozvoji
- přístup ke vzdělání: střední a předpokládaná délka edukace,
- životní standard: *Hrubý národní produkt (HNP)* na 1 obyvatele v paritě kupní síly (v dolarech)

Do roku 2010 HDI zahrnoval údaje státu ve třech základních ohledech vůči dalšímu potenciálnímu rozvoji lidských zdrojů:

- střední délka života
- gramotnost obyvatelstva staršího 15 let (2/3 hodnoty indikátoru) a počet přihlášených dětí na školy prvního, druhého a třetího stupně (1/3 hodnoty indikátoru)
- HDP na 1 obyvatele v paritě kupní síly (v dolarech)

Výpočet HDI

Od roku 2010 UNDP používá nový způsob výpočtu jednotlivých indexů:

1. Index očekávané délky života (Life Expectancy Index) LEI

$$= \frac{LE - 20}{83.2 - 20}$$

2. Index vzdělání (Education Index) $EI = \frac{\sqrt{MYSI \cdot EYSI} - 0}{0.951 - 0}$

- Index střední délky edukace (Mean Years of Schooling

Index) (MYSI) $= \frac{MYS - 0}{13.2 - 0}$

- Index očekávané délky edukace (Expected Years of

Schooling Index) (EYSI) $= \frac{EYS - 0}{20.6 - 0}$

3. Index HNP (Income Index) (II) $= \frac{\ln(GNIpc) - \ln(163)}{\ln(108,211) - \ln(163)}$

Konečná hodnota HDI je daná vzorcem:

$$HDI = \sqrt[3]{LEI \cdot EI \cdot II}$$

LE: očekávaná délka života (*Life expectancy at birth*)

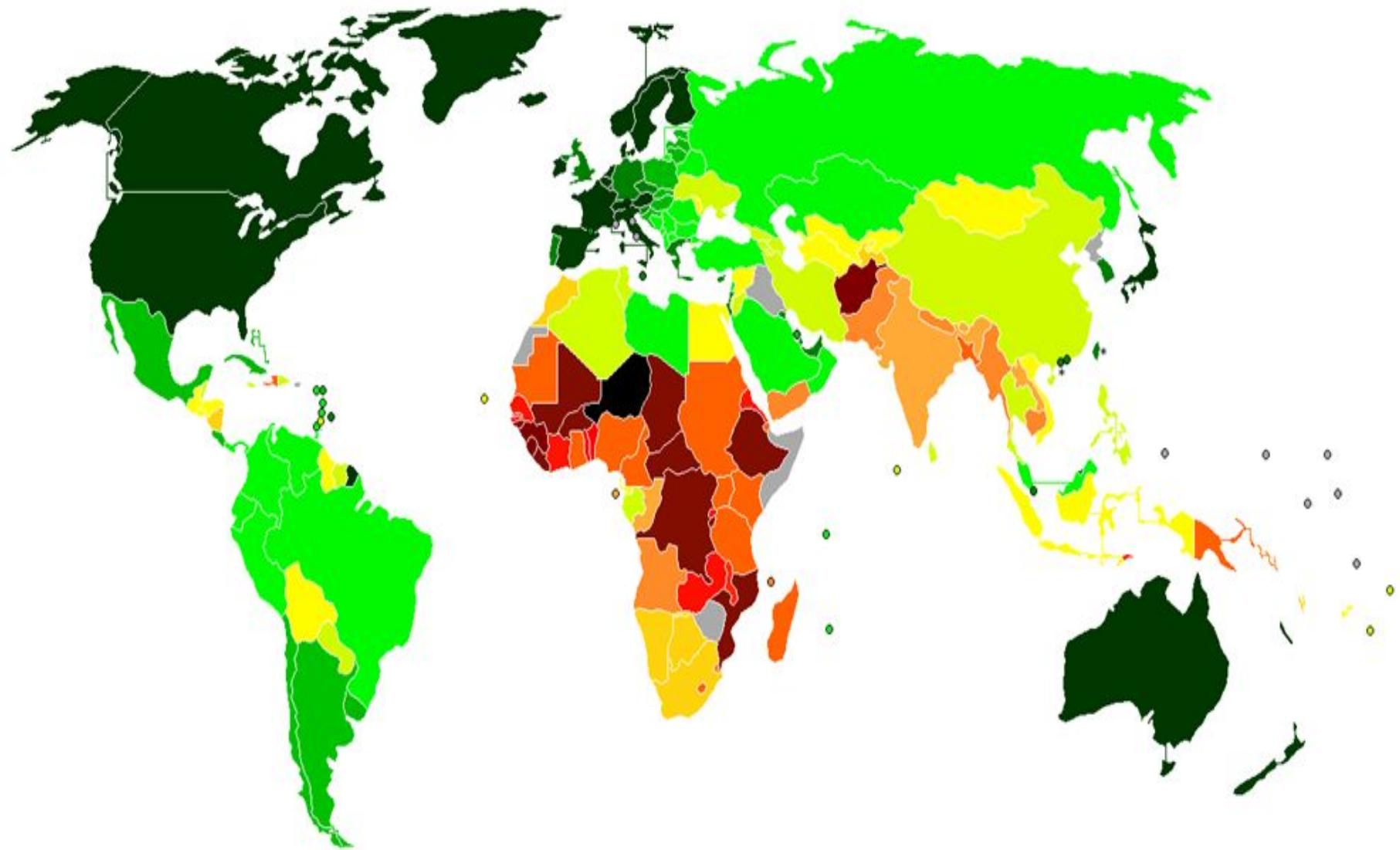
MYS: střední délka edukace (*Mean years of schooling*, počet roku, které strvil ve škole 25. letý občan)

EYS: očekávaná délka edukace (*Expected years of schooling*, počet roku, které stravi ve škole 5. leté dítě během celého života)

GNIpc: HNP na 1 obyvatele v amerických dolarech (*Gross national income at purchasing power parity per capita*)

Hodnota HDI nabývá hodnot mezi 0 až 1, přičemž čím více se blíží hodnota HDI 1, tím je ekonomický a sociální rozvoj ve sledované oblasti vyšší. Podle hodnoty HDI se země člení do tří kategorií:

- vysoce rozvinuté země při $\text{HDI} \geq 0,8$,
- středně rozvinuté země při HDI v rozmezí $0,5 - 0,799$,
- nejméně rozvinuté země při $\text{HDI} < 0,5$.

HDI – Human Development Index

0.950 and over	0.700–0.749	0.450–0.499
0.900–0.949	0.650–0.699	0.400–0.449
0.850–0.899	0.600–0.649	0.350–0.399
0.800–0.849	0.550–0.599	under 0.350
0.750–0.799	0.500–0.549	Data unavailable

HDI podle regionů a skupin států

Region / Skupina	HDI za rok 2010 (odhad z roku 2010) ^[2]	HDI za rok 2009 (odhad z roku 2010) ^[2]
Velmi vysoký		
<i>Rozvinuté země OECD</i>	0.879 ▲	0.876
<i>Země s velmi vysokým HDI</i>	0.878 ▲	0.875
<i>Rozvinuté země mimo OECD</i>	0.844 ▲	0.840
Vysoký		
<i>Země s vysokým HDI</i>	0.717 ▲	0.712
<i>Latinská Amerika a Karibik</i>	0.704 ▲	0.699
<i>Evropa a Střední Asie</i>	0.702 ▲	0.698
Střední		
<i>Východní Asie a Tichomoří</i>	0.643 ▲	0.636
<i>Svět celkem</i>	0.624 ▲	0.619
<i>Země se středním HDI</i>	0.592 ▲	0.586
<i>Arabský svět</i>	0.588 ▲	0.583
<i>Jižní Asie</i>	0.516 ▲	0.510
Nízký		
<i>Země s nízkým HDI</i>	0.393 ▲	0.388
<i>Subsaharská Afrika</i>	0.389 ▲	0.384
<i>Nejméně rozvinuté země</i>	0.386 ▲	0.382

Index lidské chudoby

Pro úplnější ilustraci o stavu dané společnosti je HDI často používán spolu s **Indexem lidské chudoby** (HPI – Human Poverty Index). HPI je ukazatel životní úrovně vyvinutý Organizací spojených národů (OSN), sledující stejné záležitosti jako Index lidského rozvoje, ale z opačného úhlu pohledu, zohledňuje tak lépe sociálně ekonomické rozdíly a nedostatky ve společnosti.

Výpočet HPI je odlišný pro rozvojové země (HPI-1) a rozvinuté země (HPI-2). Oba indexy HPI jsou sestaveny z dílčích indikátorů, které zahrnují oblast zdraví, vzdělanosti a životní úrovně.

Index lidské chudoby

Dílčí indikátory vstupující do výpočtu HPI-1 pro rozvojové země:

- podíl populace s nadějí dožití nižší než 40 let,
- procento negramotných lidí v populaci
- nevážený průměr procentního podílu obyvatel bez trvalého přístupu k nezávadné vodě a procentního podílu podvyživených dětí mladších 5 let.

Index lidské chudoby

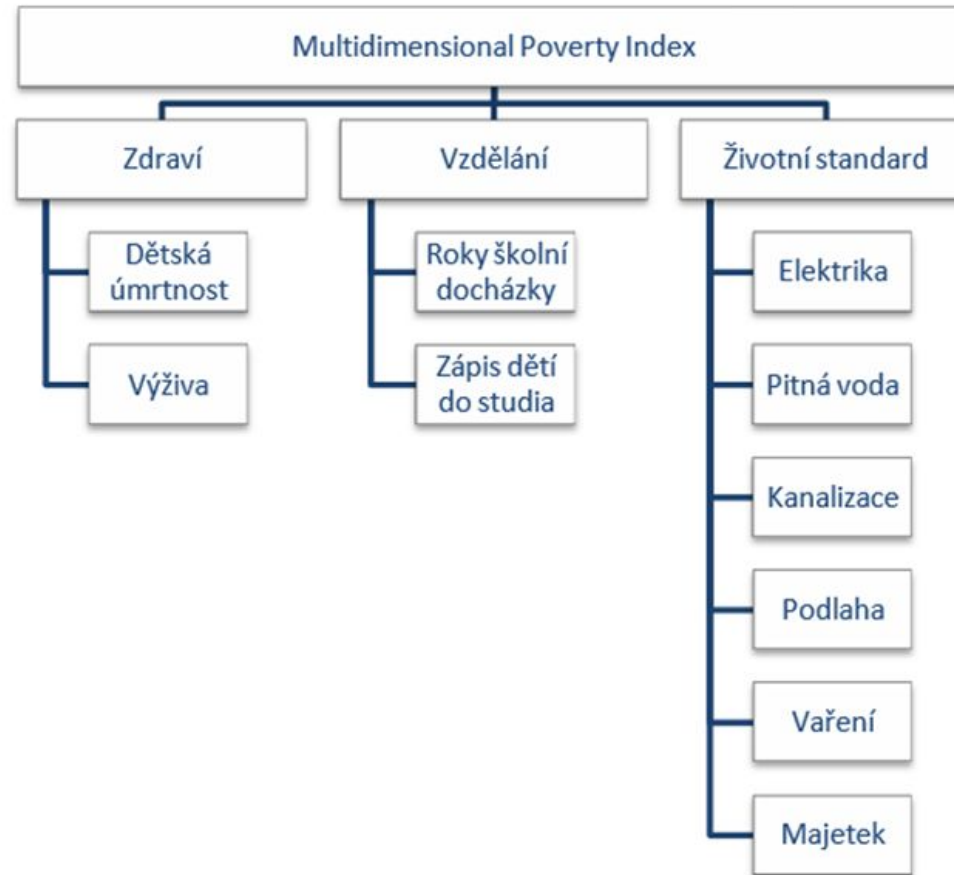
Dílčí indikátory vstupující do výpočtu HPI-2 pro rozvinuté země:

- podíl populace s nadějí dožití nižší než 60 let,
- procento populace s nedostatečnou gramotností,
- procento populace žijící pod příjmovou hranicí chudoby (50 % mediánu disponibilního příjmu domácnosti),
- dlouhodobá míra nezaměstnanosti (trvajících 12 a více měsíců).

Zatímco ukazatel HPI-1 analyzuje navíc stav dětské podvýživy a možnost přístupu k pitné vodě, HPI-2 sleduje vývoj dlouhodobé nezaměstnanosti a příjmové nedostatečnosti. Použití odlišných ukazatelů k měření chudoby v rozvojových a vyspělých zemích poukazuje na to, jak je chudoba relativní. Hodnota obou indexů se pohybuje v rozmezí od 0 do 1. Čím vyšší je hodnota indexu, tím více chudoby a zaostalosti v daném státě přežívá

Vícenásobný index chudoby - MPI

Složen z deseti ukazatelů – Zaměřen na vzdělávání, zdraví, životní úroveň, posuzuje chudobu i strádání

Index kvality a udržitelnosti života

Zabývá se zkoumáním čtyř hlavních oblastí kvality života, které jsou dále členěny na celkových 12 hlavních problémových okruhů rozvoje. Problémové oblasti, jak uvádí autoři, byly vždy zvoleny tak, aby vyjadřovaly a zahrnovaly všechny faktory rozvoje a reflektovaly prioritní problémy dalšího vývoje.

Základní struktura Indexu kvality a udržitelnosti života v ČR

Index kvality a udržitelnosti života (Index ŽIV)	1. Společensko-politická oblast	A – Mezinárodní postavení ČR
		B – Vnitřní bezpečnostní a politická společenská situace
	2. Sociální oblast	C – Demografický vývoj
		D – Životní úroveň obyvatel
		E – Zdravotní stav obyvatel a zdravotní péče
		F – Vzdělání, věda a výzkum
		G – Přístup k informacím, informatizace
	3. Ekonomická oblast	H – Výkonnost ekonomiky a ekonomický rozvoj

Index lepšího života

2011 – OECD

Složen z jedenácti dimenzí, které postihují jak materiální podmínky, tak i kvalitu života (bydlení, příjem, zaměstnání. Mezilidské vztahy, vzdělávání, životní prostředí, fungování veřejné správy, zdraví, osobní bezpečnost, rovnováha mezi prací a soukromým životem)